

4. ARAP DÜNYASININ GÖZÜNDEN 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ

July 15th Coup Attempt Through the Eyes of the Arab World

Haya AL-Turk

Orcid: 0000-0003-2853-3768/ Doktora Öğrencisi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 21 Mart 2020

Düzeltilme tarihi: 1 Mayıs 2020

Kabul tarihi: 30 Ağustos 2020

Anahtar Kelimeler: Darbe girişimi, Arap ülkeleri, Arap medyası, Arap halkları, dayanışma.

ÖZ

Türkiye’de 15 Temmuz darbe girişimi, Arap ülkeleri de dâhil olmak üzere dünya genelini büyük bir şokta bıraktı. Arap Baharı devrimleri yaşayan birçok Arap halkı, darbe girişimine şiddetle karşı çıktı ve Türk halkına ve hükümetine destek verdi. Arap bölgesindeki halkların ve partilerin darbeye karşı tutumları resmi sistemlerinin tutumlarını geçtiğini fark edilebilir. Bunun nedeni ise Arap Baharı’nda yaşanan olayları ve Arap halkının darbe girişiminde yaşadığı acı dolu tecrübelerdir. Bundan dolayı Arap halkı Türk halkı ve hükümetiyle olan dayanışmasını askeri darbe girişimine karşı durarak gösterdi. Fakat Arap hükümetleri ve medyalarının görüşüne göre, işler farklıydı. Bazı ülkeler medya kanallarını kullanarak darbe girişimine destek verip hatta darbenin sonucu bilmeden darbenin başarısını kutladı.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 21 March 2020

Received in revised form 1 May 2020

Accepted 30 August 2020

Keywords: Coup attempt, Arab countries, Arab media, Arab people, Solidarity.

ABSTRACT

The coup attempt on July 15th in Turkey sent shockwaves throughout the whole world especially the Arab countries, resulting in a division between Arabs and their governments regarding the supported side. many Arabs who have witnessed the reversal of the Arab spring revolutions staunchly opposed the coup and solidarized with the Turkish people and government, whereas some Arab governments had another point of view in which they supported the coup and celebrated the success of it even though the coup hadn't finished yet and that its fate was still indistinct.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: hayaturk@yahoo.com.

GİRİŞ

15 Temmuz 2016'da Türkiye'deki darbenin ilk saatlerinde, dünya ülkeleri kınama, sessizlik ve temkinli yorum arasında farklılık gösterdi, ancak Türklerin sokaklardan ayrılmaması ve askeri darbenin başarısız olmasından sonra bu pozisyonları daha açık bir hal aldı. Dünya ülkeleri, Adalet ve Kalkınma Partisi liderliğindeki, Türkiye'nin meşru hükümetini destekledi. Aynı zamanda Anayasa'ya saygı duyulması ve onun şartlarına uyulma çağrısında bulundu.

Arap dünyasına gelince Suriye ve Mısır rejimleri dışında, çoğu devlet ve siyasi aktör resmi olarak seçilen hükümete ve askeri darbeye karşı anayasal meşruiyete destek verdiğini ilan etmiştir. Bu destek, meşru seçilmiş hükümeti desteklemek, Türkiye'deki demokrasi hakkında konuşmak ve genel olarak Türkiye'nin güvenliğini ve halkının istikrarını desteklemek arasında değişen derecelerden oluşturulmuştur. Buna rağmen, bu ülkelerin asıl tutumları -özellikle çoğu ülke darbenin başarısızlığına kadar tutumlarını açıklamak için geç kaldıklarından- ilan ettikleri resmi tutumları ile değerlendirilemez. Bu yüzden, jeopolitik arka planları, analistlerin, istihbarat görevlilerinin ve eski karar vericilerin gayri resmi söylemlerinin yanı sıra, basın incelenmesi gerekir.

Bu çalışmada 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen başarısız askeri darbeye karşı Arap ülkeleri ele alınıp her ülke halkının, resmi hükümetlerinin ve medyasının tepkilerinden bahsedilecektir.

1. Lübnan

15 Temmuz 2016 gecesi Türkiye'de yapılan askeri darbe girişimine karşı Lübnan'dan gelen tepkiler ve tutumlar sıra dışı değildi. Lübnan Cumhurbaşkanı Saad El-Hariri, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı ve Türkleri "demokratik yolun zaferi" için kutladı. Aynı zamanda, Hariri Twitter üzerinden bir dizi tweette "Türkiye'nin güvenliği ve Türk halkının kazanımlarının korunması, tüm bölge halkları için bir garantidir" diye vurguladı ("Salam, Mikati", 2016).

Lübnan'ın eski Başbakanı Tammam Salam: "Silahlı kuvvet tarafından iktidarın ele geçirilmesini reddetme, demokratik geleneklere saygı gösterme, Türk halkı ve çeşitli siyasi güçler tarafından ortaya koyulan güçlü iradeye saygı gösterme konusundaki ilkeli duruşumuza dayanarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve hükümeti tarafından temsil edilen anayasal meşruiyet lehine olan durumun sağladığı istikrarı memnuniyetle karşılıyoruz" diyerek kendi tutumu açıkladı ("Salam, Mikati", 2016).

Lübnan'ın Eski Başbakanı Fouad Siniora: "Türk vatandaşların İstanbul sokaklarında tanklara karşı koyduğu sahnelerin, Türk halkının ülkesine ve ılımlılığı koruyan demokratik sistemine bağlılığının en büyük kanıtı olduğunu" söyledi ("Al-Siniora", 2016). Bunun yanında Lübnan'ın Eski Başkanı Najib Mikati, Türkiye Başbakanı Binali Yıldırım'ı dayanışma için aradı ("Salam, Mikati", 2016).

Lübnan Dışişleri ve Göçmenler Bakanı, Gebran Bassil Türk mevkidaşı Mevlut Çavuşoğlu'nu telefonla arayarak: "Türkiye'de hükümeti değiştirmeyi amaçlayan bu girişimi" kınadığını ifade etti. Bassil: "İktidarın dolaşımında demokratik mekanizmalara saygı duyulması, yani halkın iradesinine yönetimin temeli olması gerektiğini" vurguladı ("Salam, Mikati", 2016).

Tarablus şehri ve onun komşu bölgelerinde Türkiye Halkı, Hükümeti ve Cumhurbaşkanı'nı desteklemek amacıyla birçok gösteri düzenledi. Bu gösteriler sırasında Lübnan halkı: Türkiye ve Lübnan bayrağı sallayarak darbe girişimi eylemini kınadı. Aynı zamanda Türkiye halkının ve ülkesinin zaferini kutladı (Hameed, 2016).

Lübnanlı vatandaşlar sokaklara çıkıp Türkiye'deki darbe girişimine karşı Türk halkı ile dayanışma içinde olduğunu gösterdi ("Ve Lübnan'ın bazı", 2016). Demokrasi ve milli iradeden vazgeçilmemesi gerektiğini vurgulayarak kendi tutumlarını açıkladı. Lübnan medyasına gelince, darbe girişiminin ilk anından beri olaylarına takipçisi olduğu görülmektedir. Anadolu Ajansı gibi Türk kaynaklara dayanarak gelişmeleri iletmeye devam etti. Lübnanlı gazeteciler ve politik analistler kendi entelektüel yönelimlerine ve siyasi bakışlarına göre iki taraf oluşturdular. Yalnız bu iki taraf da kesin bir şekilde askeri darbeye karşı olduğunu ve demokratik temeli desteklediğini vurguladı.

2. Ürdün

Ürdün'ün Medya İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Muhammed Momani, Türkiye'nin istikrarının bölge istikrarı ve güvenliği için önemli bir faktör olduğunu söyledi. Aynı zamanda Türkiye halkı ve hükümeti arasında işbirliğini güçlendirme çabalarını sağlamlaştırmadaki olumlu rolünü umduğunu söyledi ("Ürdün Türkiye'deki", 2016).

Ayrıca Türkiye'nin terör ile mücadeledeki önemli rolünün etkilenmeyeceği, bu krizin atlatılacağı ve kurumlarının sağlığını ve birliğini koruyacağını umduğunu dile getirdi ("Ürdün Türkiye'deki", 2016). Türkiye askeri darbe girişimi yaşadıktan sonra, Ürdün'ün Milli Eğitim Bakanlığı Ürdün'de türünün tek olduğuna inanılan, Amman'daki Gülen'e ait olan bir okul kapattı ("Ürdün'deki Gülen", 2016).

Ürdün Hükümeti'nin yaptığı açıklamanın yanında Ürdün'deki birçok parti de Türkiye Hükümeti'ne destek verdiğini ve askeri darbe girişimine karşı olduğunu ilan etti. Bazı partilerden gelen açıklamaları bu şekilde özetleyebiliriz;

Ürdün'deki "Dünya İlimlilik Forumu" Türkiye'deki siyasi sürece saygı duymanın ve Türk halkının seçtiği sistemi korumanın gereğini vurguladı.

Forumda, Genel Sekreter Müh. Marwan Faouri tarafından yapılan açıklamada; anayasal ve yasal meşruiyetlere saygı duymanın gerekliliği vurgulandı. Darbenin kınandığını ve Türkiye'deki siyasi sürece saygı duyulması gerektiğini ve "Türk halkının seçtiği sistemin muhafaza edilmesi gerektiğini onaylarız" dedi. "Türk halkıyla dayanışmamızı ve terörizme karşı hükümetleriyle dayanışmalarını kanıtlayan demokratik tercihlerini ilan ediyoruz" dedi ("Dünya İlimlilik Forumu", 2016).

Yasal Müslüman Kardeşler, Türkiye'deki başarısız darbe girişimini kınadığını açıkladı. Ayrıca Türk halkının darbe karşısındaki kahramanca duruşunu kutladı ("Yasal Müslüman", 2016).

"İslami Eylem Cephe Partisi" Türkiye'deki darbe girişimini kınarken, Türk halkına destekleyici duruşunu ve modern devletini inşa etmek için meşru haklarını onayladı ("İslami Eylem", 2016).

İslam Şura Partisi, Türkiye'deki darbe girişimini kınadı. Milli iradesinin zaferi ve Türk halkının birliği, beraberliği ve bilinçliliğini de kutladı ("İslam Şura", 2016).

"Birleşik Ürdün Cephe Partisi" Türkiye'deki askeri darbeyi kınadı. Türkiye Cumhurbaşkanı'na ve darbeye şehit düşenlerin ailelerine başsağlığı diledi. Ayrıca, Türkiye halkına ve devletine bu girişimin engellemesi için gösterdikleri iradeyi tebrik etti ("Birleşik Ürdün", 2016).

Ürdün toplumunun darbe girişimine karşı tutumunu ele aldığımız zaman, darbe girişiminin ilk saatlerinden beri yakın takipçisi olduğu görülebilir. Siyasi bakış açılarına göre iki taraf tuttuğu da görünebilir. Yalnız Ürdünlü halkın çoğunluğunun Türkiye'ye, Türk Hükümeti'ne ve halkına destekçi olduğu söylenebilir. Darbe girişiminin başarısızlığını kutlamak amacıyla Ürdünlüler, Ürdün'ün farklı şehirlerinde sokaklara çıktılar.

Amman'daki Türkiye Büyükelçiliği önünde birçok Ürdün vatandaşı ve Ürdün'deki Türk öğrencileri askeri darbe girişiminin başarısızlığını kutladı (Ali, 2016). Vatandaşlar yayalar için tatlılar dağıttı, askeri darbenin başarısızlığını sevinç ile karşıladı ve Türk halkını ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı öven sloganlar attı ("Amman'daki Türkiye", 2016).

Ürdün'ün İrbid şehrinde darbenin başarısızlığı için bir kutlama düzenlendi. Kutlama düzenleyenler Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafını taşıyan pankartlar açarken; "Bugün bayramdır... Allah'ın sevgisi için ve İslam'ımız için Yoldan geçenlere tatlıları dağıtacağız" dediler ("İrbid şehrinde", 2016).

Türkiye'de başarısız darbe girişimi yaşandığı zaman, Ürdün'ün Madaba şehrinde bir Ürdün vatandaşı Türkiye lideri ile dayanışmasını ve sevgisini göstermek amacıyla kendi çocuğuna Recep Tayyip adını verdi ("Çocuğuna Türkiye", 2016).

Sonuç olarak Ürdün'ün resmi tutumu, darbeyi şiddetle kınayan Siyasi İslam'a ve Müslüman Kardeşliğe bağlı olan Ürdün partilerinin yanında Türkiye'nin istikrarının bölge güvenliği açısından önemine işaret etti. Ürdün halkının çoğu darbe girişimine karşı bir tutum aldı. Resmi medya ise, farklı bir rol oynadı. Bazı Arap medyasına dayanarak darbenin ilk saatlerinde yanlış haberler yayınlandı ("Türkiye'deki başarısız", 2016). Fakat Ürdünlülerin darbeye karşı tutumuna daha çok önem vererek iç haberlere odaklanıp diğer detaylarına takipçisi olmadı. Aynı zamanda Ürdün Hükümeti Türkiye'nin güvenlik ve istikrarının önemini vurguladığını açıkladı. Yalnız sosyal medya (Facebook ve Twitter gibi) sayesinde halk olayları yakından ve doğru bir şekilde takip edebildi.

3. Filistin

Filistin'in Türkiye'deki başarısız darbe girişimine karşı resmi tutumu Filistin Dışişleri Bakanı Riyad el Maliki, Filistin Devleti ve Filistin Ulusal Otoritesi Başkanı Mahmud Abbas adına Türk mevkidaşı ile yaptığı telefon görüşmesinde özetlenebilir. El Maliki Türk mevkidaşı ile yaptığı telefon görüşmesinde demokrasinin zaferi ve darbenin yenilgisini kutladı ("Türkiye'deki başarısız", 2016). Bu resmi açıklama yanında Filistin'deki ana hareketler de darbe girişimi ile ilgili kendi tutumlarını ilan etti;

İslami Direniş Hareketi (Hamas), demokratik seçeneğe saldıranları "günahkar" olarak nitelendirip Türk halkını ve Cumhurbaşkanı'nı askeri darbe girişiminin başarısızlığını kutladı. Darbe girişiminin başarısızlığını "demokrasinin, özgürlüğün ve istikrarın korunmasında büyük bir zafer" olarak nitelendirdi (" Hamas", 2016).

Filistin Ulusal Girişimi Hareketi Genel Sekreteri Mustafa Barghouti, "herhangi bir devletin demokratik sistemine yönelik herhangi bir askeri müdahaleye karşı" olduğunu söyledi. "Türk halkı darbenin liderlerini geri çekilmeye zorladı ve bu, ortak bir irade ile sokağa çıkan halkın gücünü gösterdi; hiçbir şey halkın iradesi ve gücünü bastıramaz" diyerek hükümetin darbeye karşı ortak bir pozisyon almasını övdü (Saquer, 2016).

Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi "Fetih", Merkez Komitesinin üyesi Jamal Muheisin "Türkiye'nin demokratik rejimine karşı yapılan askeri darbe girişimini" kınadı (Saquer, 2016).

Filistin Halk Partisi Siyasi Bürosu üyesi Ghassan Hatip: "Olanlar olumsuzdur, askeri darbeler yöntemi devletler için tehlikelidir" dedi. Ayrıca "Demokratik yollar ile rekabet, Türkiye'de, dünyada ve herhangi bir ülkede en doğru yoldur" dedi (Saquer, 2016).

Filistin halkı Türkiye devleti, hükümeti ve halkı ile dayanışmasını gösterdi. Bu dayanışmasını sokaklara çıkıp, Türk bayrağı sallayıp darbe girişiminin başarısızlığını kutlayarak gösterdi.

Gazze'de yüzlerce Filistinli, Türkiye'deki darbe girişiminin başarısızlığını kutladı. Gazze Şehri'nde çok sayıda camiden mitinge başlanıp sokaklar ve kentlerde dolaşarak, Türkiye'deki darbe girişiminin başarısızlığı kutladı. Göstericiler Filistin ve Türk bayraklarını taşıdılar ve halkı, Türk hükümetini ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleyen sloganlar attılar ("Gazze'de", 2016).

4. Suriye

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad 21 Temmuz'da yaptığı açıklamada, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın darbeyi Türkiye'deki Müslüman Kardeşler'in gündemindeki aşırılık yanlısı gündemini uygulamak için kullandığını söyledi ("Esad", 2016).

Esad, "Prensa Latina" Küba ajansı ile yaptığı röportajda, Türkiye'deki darbe, Türkiye'deki istikrarsızlığın ve huzursuzluğun bir yansıması olarak görüldüğünü söyledi ("Esad", 2016).

"Bu darbeye, Türkiye'deki sosyal istikrarsızlığın ve düzensizliğin bir yansıması olarak bakmalıyız, politik etki ya da başka herhangi bir etki olabilir, ama sonuçta, toplum ülke istikrarsızlaştırıldığında ana meseledir. Türkiye'yi kimin yöneteceğine, kimin cumhurbaşkanı olacağına ve kimin lideri olacağına bakılmaksızın, bu bir iç meseledir. Erdoğan'ın ayrılacağını veya kalacağını söyleyerek böyle bir hata yapmayız. Bu bir Türk meselesidir. Ancak darbeden daha önemli olan Erdoğan'ın geçen son günlerde

attığı adımlardır; hakimleri saldırarak 2700'den fazla hakim görevden atmak; 1500'den fazla üniversite profesör görevden atmak ve eğitim sektöründen 15000'den fazla çalışan atmaktır. Üniversitelerin, hakimlerin ve sivil toplumlarının darbe ile nasıl bir ilişki vardır! Bu kararlar Erdoğan'ın kötü niyetlerini göstermektedir. Soruşturma süreçleri bitmeden bu kadar kişi işten atmak için kararları nasıl alabildiler! Demek ki Erdoğan darbeyi kendi çıkarlarına uygun olacak bir şekilde kullandı. Erdoğan'ın amaçlarından birisi kendi radikal planları gerçekleşmesidir; bu radikal planlar ise Türkiye'deki müslüman kardeşlerinin gündemidir. Bu amaç ise, Türkiye ve Suriye de dahil olmak üzere bütün komşu ülkeler için tehlikelidir" dedi ("Esad", 2016).

Suriye Muhalefedinin Tutumu

Suriye geçici hükümeti, Türkiye'deki iktidar partisine karşı "askeri darbe" girişimini kınadı, saldırganları "paralel bir varlık, üzerinde hesap yapılan ve bölgesel devletler tarafından desteklenen bir grup" olarak nitelendirdi. Ayrıca Suriye geçici hükümeti Smart tarafından yapılan açıklamaya göre, "Suriye halkı Türkiye Devleti'nin ve Cumhurbaşkanı'nın yanındadır" mesajı verildi (Ghzoul, 2016).

Türkiye'deki darbe girişimiyle ilgili olarak, Yüksek Müzakereler Otoritesi sözcüsü Riaz Na'san Ağa, "Demokrasiye isyan eden ve otokratik ordunun yönetiminden kurtulmak için büyük bir bedel ödeyen Suriye halkının Türkiye'de demokrasinin yanında durması gerektiğini" söyledi. "Suriye halkı, Suriyelilere kapılarını açan, ev sahipliği yapan ve destek buldukları ülkenin yanında durmalı" dedi. "Suriyeliler sıkıntılarında yanlarında duranları unutamayacaklar" dedi (Ghzoul, 2016).

Serbest Ordu Genel Komutanlığı, yaptığı açıklamada, Türkiye Devleti'ne karşı askeri darbe girişiminde bulunulması sonucunda Türkiye hükümetiyle dayanışma ilan ettiğini açıkladı (Ghzoul, 2016).

Ulusal Koalisyon, Türk halkını demokratik kurumlarını korumadaki başarısından dolayı tebrik etti ve resmi web sitesinde yaptığı açıklamada, "Özgürlük ve demokrasinin değerini fark eden Türk halkı, darbe girişimi ile askeri yönetiminin yeniden kurulmasına izin vermeyecek, ordu yönetimi ile Türkiye'yi ve Türk halkı geçmiş dönemlere geri dönmesini kabul etmeyecek" dedi (Ghzoul, 2016).

Suriye medya kanalları ve medya kuruluşları, sosyal medya aracılığıyla, Türkiye'deki başarısız darbe girişimi için özel bir öneme sahipti. Bu araçların çoğu, askeri darbeyi "İlk Suriye rejiminin düşmanı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a karşı bir devrim" olarak nitelendirerek, "darbenin sebeplerinden birinin Suriye karşıtı politikasına aykırı olduğunu" söyledi (Salem, 2016). Türkiye'de bu tür olayları kapsayacak şekilde bir sevinç hali hüküm sürdü ve çoğu "Darbenin başarısını Esad rejimi için bir zafer" olarak değerlendirdi (Salem, 2016).

Bazı sayfalar, Türklerin darbeyi kutlamak için sokaklara çıktığını, diğerleri ise Erdoğan'ın Atatürk havaalanını terk edemediğini iddia etti ve birkaç hükümet yanlısı sayfa, sokaktaki rejimin destekçileri darbeye bir araya gelerek halkı sokağa çıkarmaya ve kutlamaya çağırdı (Salem, 2016).

Rejim yanlısı sayfalara göre, Suriye'deki bazı illerde, Suriye rejiminin destekçileri, Türkiye'nin iktidar gücüne karşı darbe girişiminde "rastgele şekilde" ateş ederek, bir sivilin ölümüne, Şam merkezinde başkalarının yaralanmasına neden oldu, diğerleri ise diğer illerde yaralandı (Ghzoul, 2016).

Suriye halkına gelince; Suriye rejim ile olanlar darbenin başarılı olduğu yönünde haberler iletmeye başladılar fakat Suriye'den kaçan Suriyeli mülteciler, özellikle Türkiye'de olan Suriyelilerin tutumu daha farklıydı.

Türkiye'deki Suriyeliler, darbenin ilk saatleriyle bilinmeyenle karşı karşıya kaldığı bir zamanda, kaderleri için saatlerce endişe ve korku yaşadılar. Asker tanklarının Türkiye sokaklarına ulaştığı ilk anlardan, Suriyeli mülteciler hızla darbe girişiminin ayrıntılarını paylaşmayı sürdürdüler ve sosyal medyada görüş ve izlenimlerini hatta endişelerini yayınladılar (Salem, 2016).

Suriyeli eylemci Melhem Samir, Suriye muhalefedinin Türk muhalefedinin tutumundan bir örnek alması gerektiğini söyledi (Salem, 2016).

Türkiye sınır şehirlerindeki Suriyelilerin duyguları, darbenin başarısızlığından dolayı sevinçli olmalarının uzak şehirlerdeki yaşantılarını aşabilecekti, çünkü darbenin başarılı olması durumunda, sınır bölgelerindeki çoğu Suriyeli sınır dışı edilme korkusu yaşadı. Sokaklara ve meydanlara çıkıp Türkler ile aynı zamanda darbe girişimini kınadılar, Suriye devrim bayrakları Türk bayrakları ile birlikte salladılar ve bunu “Türklerin misafirperverliğine karşı yapılabilecek en basit bir iyilik” olduğunu belirttiler (Abdul Razzaq, 2016).

5. Irak

Irak hükümetin resmi tutumuna gelince, 16 Temmuz Cumartesi, yani askeri darbe girişiminin ikinci gününde, Türkiye’deki darbe girişimi ile ilgili olarak Bakanlar Seviyesinde Ulusal Güvenlik Konseyi, Haydar El-İbadi başkanlığında acil bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantı sonrası Haydar el İbadi’nin basın ofisinden yapılan açıklamada konsey, “Bütün ülkelerin devlet kurumlarına saygı duyulmasını, bu kapsamda Türkiye ve Türk vatandaşlarının hakları ve milli iradelerine de saygı duyulması gerektiğini” vurgulamıştır (Ali, 2016).

Aynı zamanda, gerçekleştirilen toplantı esnasında Konsey: “Irak, her ülkenin devlet kurumlarına saygı duyar. Irak, Türkiye ile iyi komşuluk ve iyi ilişkiler temellerine dayanarak Türkiye’nin iç işlerine karışmaz” şeklinde açıklama yapmıştır. Bakanlar Seviyesinde Ulusal Güvenlik Konseyi, ayrıca “Türkiye’de istikrarın olmasını temenni ettiğini ve Türk halkı arasında kan dökülmesini istemediğini” eklemiştir. Irak Dışişleri Bakanlığı Türkiye’deki askeri darbe girişimini şöyle değerlendirmiştir: “Konu Türkiye’nin bir iç meseledir, vatandaşların güvenliği önemlidir ve Türkiye’de demokrasiye saygı duyulması ve devlet kurumlarının uluslararası toplumla ve komşu ülkelerle ilişkilerini koruması gerekmektedir” (Ali, 2016).

Başbakan Haydar El-İbadi’nin ofisinden ve Dışişlerinden gelen açıklamalarda bir genelleme olduğu ve açık tutum belirtmekten uzak durulduğu görülmektedir. Irak hükümetine bağlı olan El-İrakiye televizyon kanalının Türkiye’de askeri darbe girişimiyle ilgili yalan haberler yayınlaması ve Irak hükümetinin bu haberlere göz yumması sebebiyle Irak hükümeti, eleştirilere maruz kalmıştır (Ali, 2016).

El-İrakiye kanalı askeri darbe hakkında yalan ve abartılı haberler yayınlarken, darbe olayının gerçekleşmesini sıcak karşılamıştır. Ancak Irak Cumhurbaşkanı Fuad Masum tutumunu açık bir şekilde, şu sözlerle ifade etmiştir: “Irak’ın, komşu ülke Türkiye’nin bu krizi aşacağı yönündeki ümitleri çok yüksektir. Türkiye’nin içerisinde olduğu olağanüstü durumu atlatabileceğine inanıyorum.” Öte yandan Irak yönetiminden en açık resmi açıklama, Irak Parlamento Başkanı Selim El-Cuburi’den gelmiştir: Cuburi, açıklamasında “Irak Meclisinin, darbecilerin saldırısına uğrayan Türkiye Büyük Millet Meclisi “TBMM” ile tam dayanışma içinde olduğunu, Türk siyasi partilerinin darbe girişimi karşısında ortak duruş sergilemesinin Irak siyaseti için ilham kaynağı olduğunu ve demokrasi sisteminin korunması ve Türkiye’de tüm tarafların siyasi sürece saygı duyması gerektiğini” belirtmiş ve demokrasinin her ülkenin istikrarı için “emniyet sübabı” olduğunu kaydetmiştir (Ali, 2016).

Irak toplumunun sosyal medyada darbe girişimine karşı tutumunu ele aldığımız zaman, bir sosyal ve kültürel gerçek çıkmaktadır. Darbe girişiminin ilk saatlerinde sosyal medyada Irak vatandaşları arasında darbe girişimine karşı çıkanlar ve darbe yapılacağını kabul edenler arasında bir savaş başlamıştır. Darbeye karşı çıkanlar ve darbe yapılacağını kabul edenlerin tutumlarının mantıklı ve kabul edilebilir bir görüşe dayanmamasıdır ve aynı zamanda bu görüşler, darbenin başarılı ya da başarısız olması durumunda Irak’ın çıkarlarını göz önünde bulundurmamalarıdır (Ali, 2016).

6. Mısır

Mısır’ın resmi basını, darbenin başarılı olduğunu öne süren başlıklar yayınladı ve Mısır, darbe girişimini kınayan Güvenlik Konseyi’nin pozisyonunu engelledi: Türkiye Hükümeti’nin Sözcüsü, Mısır Hükümeti’nin darbeye karşı verdiği desteği ifade ederek bu olayı "normal" olduğunu belirtti. Mısır hükümetinin darbeye verdiği desteğin aksine, muhalefetteki Müslüman Kardeşler, Merkez Sol Partiler

ve Muhalefet Anavatanı Partiler darbeyi şiddetle kınadı ve seçilen hükümete verdikleri desteği vurguladılar (“Türkiye’de başarısız”, 2016).

Birleşmiş Milletler’de diplomatlar, Güvenlik Konseyi’nin yaptığı açıklamada, Mısır’ın tüm partileri “Türkiye’de demokratik olarak seçilen hükümete saygı duymaya” davet eden taslak açıklamaya itiraz ettikten sonra Türkiye’deki şiddeti ve huzursuzluğu kınayan bir açıklama yayınlamadığını belirtti (“Suudi Arabistan Türkiye’de”, 2016).

Amerika Birleşik Devletleri tarafından hazırlanan açıklamada, Türkiye’deki durumla ilgili duyulan derin endişeleri dile getirildi ve taraflara sınırlama yapma ve herhangi bir şiddet veya kan dökülme eyleminden kaçınma çağrısında bulundu. Ayrıca krize acil bir son verilmesi ve hukukun üstünlüğüne geri dönülmesi çağrısında bulundu (“Suudi Arabistan Türkiye’de”, 2016).

Mısır’ın Birleşmiş Milletler Delegatesi Büyükelçi Amr Ebu El-Ata, “Demokratik ve anayasal ilkelere saygı gösteren farklı bir formül öne sürdük, ancak Amerikalılar reddetti” dedi. Mısır Dışişleri Bakanlığı ise “Değişikliğin olumlu şekilde ele alınmadığını ve Mısır’ın ifadenin yayınlanmasını engellediğini görünce şaşırıldığını” söyledi (“Suudi Arabistan Türkiye’de”, 2016).

Mısırlı parlamenter İmad Mahrous, Türkiye’nin Mısırlı muhaliflere ev sahipliği yaptığı gibi başarısız darbe girişiminde liderlik yapmakla suçladığı Türk din adamı Fathullah Gülen’e siyasi sığınma hakkı vermek için Mısır hükümetine “parlamentoda” ısrarla bir beyan sundu. Mahrous bir telefon görüşmesinde, “Mısır tutkusu ve yurtseverliği ile hareket ettim... Türkiye yasaklı Müslüman Kardeşler’in unsurlarını barındırıyor” dedi. Türk rejiminin güçlü bir muhalifi olan Gülen, “Ona aynı muamele uygulanmalı” ve “Siyasi sığınma hakkı vermemek için bir sebep yok” dedi (“Mısırlı bir milletvekili”, 2016).

Bazı Mısırlı siyasi ve parti güçleri, Cuma gecesi Türkiye’deki başarısız darbe girişimi için güçlü bir muhalefet ilan ettiler; bu askeri darbenin sonuçlarının sadece Türkiye’yi değil, genel olarak dünya’yi etkileyeceğini belirtti (“Mısır siyasi”, 2016).

Sosyalist Devrim Hareketi’nin tutumu, hareketin açıkladığı ifadenin gücünden dolayı siyasi sahnesinin temeli oldu. “Türk halkı’nın bugün Mısır’a verdiği en önemli ders, zafer yolu, herkesi ezen ortak düşmana karşı verilen mücadelenin birliğinde yatmaktadır.” dedi. Hareket, “Darbe girişimi üzerindeki hızlı ve muzaffer zafer, askeri diktatörlük yürüyüşünün durdurması olduğunu” söyledi (“Mısır siyasi”, 2016).

Milletvekili Samir Ghattas, bariz başarısızlığa uğramadan erken saatlerde Türkiye’deki askeri darbeye verdikleri desteği utanç verici olarak nitelendirdiği tutumları nedeniyle politikacılara ve medyaya şiddetli bir saldırı başlattı. "Dünkü Türk sahnesi, Mısır milletvekilleri ve medya dahil olmak üzere büyük siyasi olaylara karşı Mısır seçkinlerinin tepkilerini ortaya çıkardı" dedi (“Mısır siyasi”, 2016).

Aynı tutum, siyasetçi Ebu el-Ela Madi liderliğindeki Mısır Merkez Partisi tarafından “Ordunun unsurları tarafından gerçekleştirilen başarısız darbe girişimi” kınandığını vurgulayarak kabul edildi. Parti, yaptığı açıklamada, darbeyi başarısızlığa götüren ve demokrasiyi, seçilen kurumları, Anayasa ve yasaya saygıyı koruyan muhalefet de dahil olmak üzere tüm güçleri içeren kahraman Türk halkını kutladı (“Mısır siyasi”, 2016).

Mısır’daki 3 Temmuz darbesinin ardından Mısır’ın Başbakan Yardımcısı ve Yüksek Öğretim Bakanı Hussam Issa, Mısırlı siyasetçilerin Türkiye’deki askeri darbeye yönelik tutumlarının, halklara bağlı olmayan demokrasinin ruhuna ve anlamına inanmadığını gösterdiğini, bunun da şaşkıncı olduğunu söyledi (“Mısır siyasi”, 2016).

Mısır’ın Eski Cumhurbaşkanı Adayı Abdel Moneim Abul-Fotouh liderliğindeki Güçlü Mısır Partisi, Türkiye’nin seçilmiş hükümetine yönelik askeri darbeyi kınadı ve demokratik mekanizmalara uygun olarak gelen demokratik bir sisteme yönelik herhangi bir darbenin tamamen reddedildiğini ifade etti (“Mısır siyasi”, 2016).

Mısır'daki Müslüman Kardeşler grubunun Basın Sözcüsü Talaat Fahmi, "Türkiye'deki darbenin askeri darbeler döneminin sonunu olduğunu" belirtti. Fahmi, "Türkiye'nin, askeri darbeleri yıllardır yaşadığı için büyük bir tecrübeye sahip olduğunu ve 15 Temmuz'daki darbenin hızlı bir şekilde çökmesinin, gelecekte, demokrasi sahasına girmeye yönelik herhangi askeri bir girişimin yolunu kestiğini" sözlerine ekledi ("Müslüman Kardeşler", 2016).

Resmi Mısır Hükümeti Türkiye'deki olaylar konusunda sessiz kalırken, Mısır rejiminin medyası, Türkiye'deki askeri darbenin başarısına yönelik söylentiler ve haberler başlattı.

"Yedinci Gün" ve "Vito" gazeteleri gibi güvenlik hizmetlerine yakın olan gazeteler de, bir dizi eski askeri personelin görüşlerine övgüde bulunarak, onlara "stratejik uzman" dedi (Abdul Raheem, 2016).

Stratejik Kalkınma ve Sosyal Barış Forumu'nun ekonomik uzmanı ve başkanı Dr. Alaa Rizk, "Türkiye'deki askeri darbenin devletin ve dış politikanın çıkarına olduğunu" söyleyerek darbeye övgüde bulundu. "Yeni Türk siyasi liderliğinin Mısır'ı saygın bir ülke olarak kabul ettiğini ve ekonomik, ticari ve askeri olmak üzere, gelecekte Mısır ve Türkiye gibi ülkelere ihtiyaç duyan Doğu bölgesindeki boşluğu doldurmak için Mısır-Türk ittifakının faydalı olacağını düşünüyorum" dedi. Ayrıca "Türkiye, Libya, Filistin, Irak ve Sudan gibi bu ülkelerin istikrarsızlaştırılmasında önemli bir rol oynayabildiğini" belirtti (Abdul Raheem, 2016).

Uluslararası terör uzmanı Tuğgeneral Hatem Saber, "Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve hükümetine yönelik askeri darbe Türk halkının iradesine bağlı olduğu için başarılı olacak" dedi. Hatem, "Bu sonun Erdoğan'a gelmesi bekleniyordu ve şimdi Erdoğan'ın Kardeşliğe sadık olan kanallarda yaptığı açıklamalar, 30 Haziran'da Mısır halkı Mursi'nin karşı çıktığında Mursi ve onun destekçilerinin yaptığı açıklamalar gibidir" dedi (Abdul Raheem, 2016).

Halk düzeyine gelince, Mısır halkının çoğunluğu istikrar ve demokrasiye dayandı, siyasi dosyaları yönetmek için silahların kullanılmasını eleştirdi, öte yandan birkaç Mısırlı, askeri darbe ile ilgili memnuniyetini gösterdi.

7. Suudi Arabistan

Suudi Arabistan, Türk makamları tarafından onaylanan başarısız darbe girişiminin ardından Türkiye'de "Durumun normale dönmesini" memnuniyetle karşıladı.

Suudi Dışişleri Bakanlığı resmi bir kaynakta yaptığı açıklamada, "Suudi Arabistan Krallığı, güvenlik ve istikrarını zedeleyecek ve kardeşçe olan insanların refahına zarar verecek olan Türkiye kardeşliğindeki gelişmeleri büyük bir endişe ile takip etti" dedi. Aynı zamanda "Krallık, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve seçilmiş hükümetin önderliğinde ve anayasal meşruiyet çerçevesinde, Türk halkının iradesine göre olan durumun iadesini memnuniyetle karşılıyor" dedi ("Suudi Arabistan Türkiye'de", 2016).

Darbenin bastırılmasını ve Türkiye'deki meşruiyetin yeniden kazanılmasını memnuniyetle karşılayan resmi tutumun aksine, Suudi medyasının darbeye karşı tutumu ve Türk hükümetine yönelik darbe sonrası dönemde ele adığı politikası değişmiştir. Suudi gazetelerinde bazı fikir yazıları ve uydurma haber raporları, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın politikalarını eleştirmeye devam etme eğilimindeydi. Bazı suudi kaynaklar, Erdoğan ve Müslüman Kardeşler Türk ordusu yok etmek için çabaladığına dair suçladı (Al-Tallawi, 2016).

Suudi Arabistan'ın darbenin başarısızlığı konusundaki olumlu tavrı ve Suudi kralı Salman bin Abdül Aziz el-Suud'un Türkiye Cumhurbaşkanı'na "Meşruiyetini geri kazanmasını" tebrik etmek için yaptığı telefon görüşmesi askeri girişimin başarısızlığından tamamen emin olduktan sonra gerçekleşti (Al-Tallawi, 2016).

Resmi çerçeve, darbeyi reddeden ve başarısızlığını memnuniyetle karşılayan Dışişleri ve Kraliyet Sarayı'nın açıklamalarıydı. Kral Salman bin Abdül Aziz'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'la yaptığı

telefon görüşmesinde, olayları normale döndürdüğü ve “liderliği altındaki ülkede güvenlik ve istikrarın yeniden sağlandığı” için tebrik etti (Al-Tallawi, 2016).

Bu bağlamda, Türkiye Cumhurbaşkanı “İki Kutsal Caminin Muhafızına içten duyguları, kararlılığı ve Türkiye’de yaşananlara karşı gösterdiği ilgi için teşekkürlerini” ilettiler (Al-Tallawi, 2016).

Suudi medyası yönlendirme altında iken, darbeye karşı genel pozisyonu reddedilme çerçevesi içinde geldi, Suudi medyası Türk halkının askeri darbe girişimine karşı oynadığı koruma rolüne odaklandı. Ayrıca Suudi medyası darbenin başarısızlığını açıklamada pozitif değerler kullandı. Darbe girişiminin organizatörleri “Amaçlarına ulaşmadılar, ancak Türklerin, halkın, partilerin ve sivil toplum örgütlerinin birleşmesine katkıda bulundular. Seçilmiş hükümeti desteklemek için binlerce kişi İstanbul, Ankara ve diğer şehirlerde sokağa çıktılar” gibi açıklamalar yaptı (Al-Tallawi, 2016).

Yalnız Suudi Prens Muhammed bin Salman’ın Birleşik Arap Emirlikleri Veliaht Prens Muhammed Bin Zayed ile olan özel ilişkileri kullanarak, Türkiye’nin askeri darbe girişimi şahsen desteklediğini bildiren raporlar vardır. Bazı kaynaklara dayanarak, Muhammed Bin Salman, darbe girişimi, Amerikalılar ve İsraililer ile ilişkilerini güçlendirmek için desteklediğini gösterir. Bu ilişkilerinin güçlendirme sebebi ise, Muhammed bin Nayef’i geçmesi için olduğunu söylenir (“Türkiye’deki başarısız”, 2016).

Bu durum Suudi Arabistan’a ait olan Al-Arabiya Kanal’ın tutumundan da fark edilebilir. Al-Arabiya Kanalı darbeyi desteklemek amacı ile birçok yalan haberler yayınladı.

Al Arabiya, Türkiye’de yaşananların “Arap Baharı” olduğunu kabul ederek, 2013’te Mısır’daki askeri darbeye karşılaştırmaya çalıştı. Kanalın haber spikeri, “Türkiye’deki olanlarla Mısır’da ve Arap baharında olanlar arasında benzerlikler kıyaslamalar var” dedi. Aynı zamanda haber spikeri, Stüdyoda konuşan El-Shark Araştırma Merkezi Müdürü Samir Al-Taqi’ye “Türkiye’nin şu anki durumu, normal durumuna geri dönebilir mi, yoksa özellikle Türk halkı silah taşıdığı için iç savaşa dönüşebilir mi?” diye sordu. Al-Taqi ise “İktidar üzerinde bir çatışma olduğunu ve bir iç savaş olasılığı olduğunu” söyledi (“Sky news”, 2016).

Gazeteci Omar Kouch, kanal ile İstanbul’dan telefon görüşmesi yaparken, Türkiye’de Erdoğan’ı destekleyen çok sayıda göstericiye atıfta bulundu ve darbeyi reddettiğini vurguladı öte yandan haber spikeri, sokaklarda darbe destekçilerinin de olduğu konusunda ısrar etti (“Sky news”, 2016).

8. Katar

Katar, henüz darbenin ilk saatlerinde yaşanan başarısız darbe girişimini kınadı, Katar’ın Emiri Şeyh Tamim bin Hamad el-Thani de ülkesinin Türkiye ile olan dayanışmasını doğrulamak için Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir telefon görüşmesi yaptı (Al-Khatib, 2016). Katar darbeyi kınadı ve Türk devletinin çeşitli devlet kurumlarında yaptığı temizlik sürecine atıfta bulunarak yapılabilecek tüm eylemlerde hatta ölüm cezasının kullanılmasına yol açan sürecine Katar’ın Türk hükümetiyle işbirliği içinde olduğunu vurguladı (“Türkiye’deki başarısız”, 2016).

Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad, Türk halkıyla ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’la dayanışma göstermek amacıyla Türkiye’deki sivil ve özel polis darbesinde şehit olanların ailelerine cömert maddi destek sağlama önergesini verdi (“Darbe mağdurlarının”, 2016).

Katarlı eski Emir Şeyh Hamad bin Halife el-Thani, eski Türk Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün darbe girişimi gecesinde medyaya çıktığı ve darbeye öfkeyle tepki verdiği duruşunu övdü. Şeyh Hamad, Abdullah Gül’ün medyaya çıkıp darbeye karşı verdiği tepkinin, darbe girişimi gecesinin belirleyici noktalarından biri olduğunu belirtti (“Hamed El-Thani”, 2016).

Şeyh Hamad, Türk halkının 15 Temmuz gecesi darbeye yüzleşmesinde gösterdiği cesarete övgüde bulunduğunu ve Katar halkının Türk halkının yanında durduğunu vurguladı (“Hamed El-Thani”, 2016).

Katar'daki halkın tutumuna gelince, Doha, Katar'da yaşayan Türk topluluğunun yanı sıra birçok Katar vatandaşının da katıldığı darbe girişimini kınayan Türkiye ile dayanışma standı düzenledi.

Katarlı işadamı Muhammed el-Khayyarın, "Katar halkı darbenin ilk anlarından itibaren başarısız darbeye karşı durdu" dedi. "Türkiye ile Katar tek yürek olmuştur, ve her ülke, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Türk halkı için yaptığı ilerlemeler gibi yapmak istiyor" söyledi (Al-Khatib, 2016).

Katar'ın destekçi tutumuna karşı, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: "2016'da yaşanan darbe girişiminden ekonomik saldırıya kadar geçen süre zarfında Katarlı kardeşlerimizin Türkiye ile olan dayanışmasını unutamayacağız" dedi ("Erdoğan", 2019).

9. Birleşik Arap Emirlikleri

Türkiye'deki durumun karşılığında memnuniyetini ifade eden BAE'nin resmi tutumuna rağmen, neredeyse bazı raporlar darbe girişimini desteklemek için "BAE'nin doğrudan katılımı"ndan bahsetti.

Resmi olarak, Birleşik Arap Emirlikleri, başarısız darbe girişiminden sonra, Türkiye'de normal seyre dönüşü memnuniyetle karşıladı. BAE haber ajansı'na göre, BAE Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayed El Nahyan, Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile yaptığı görüşmede ülkesinin Türkiye'nin güvenliği ve istikrarı konusundaki endişesini dile getirdi ("Türkiye'deki başarısız", 2016).

Arap dünyası'ndaki Medya, BAE medyasını tabi olan birçok analist ve eylemci darbe girişimi desteklediğini ve darbenin başarılı olduğunu söyleyerek haberler yayınlandığını söyledi ("Türkiye'deki başarısız", 2016).

BAE medyasında darbeyi destekleyen muazzam medya faaliyeti vardı. Aynı zamanda BAE'nin bu darbeye katılımını doğrulayan çok kaynaklı raporlar da vardır. Bu raporlar, hem BAE'nin resmi pozisyonunun darbeyi destekleyen gerçek pozisyonla tamamen çelişkili olduğunu onaylar hem de darbenin finanse edilmesi ve planlanmasında yer aldığını vurgulamaktadır ("Türkiye'deki başarısız", 2016). Çeşitli bilgi kaynakları, Muhammed Bin Zayed'in Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan af aramasını için Katar arabuluculuğu istediğini belirtmektedir ("Türkiye'deki başarısız", 2016).

Birleşik Arap Emirlikleri Veliht Prensi Muhammed bin Zayed'in eski Filistinli güvenlik görevlisi Muhammad Dahlan'ı güvenlik danışmanı olarak kullandığını bahsedilmesi gerek. Dahlan, Küresel güvenlik forumlarında Türkiye'nin IŞİD'i desteklediğini söyleyerek, Türk hükümetine karşı büyük çaplı kampanyalar başlatmıştı. Darbe başarısız olduktan kısa zaman sonra, BAE'nin Dahlan'ı -BAE ile birlikte Türkiye'deki darbeye teşebbüs etme girişimine katılım bilgileri açıklanmaya başladıktan sonra- sınır dışı ettiği bildirildi ("Türkiye'deki başarısız", 2016).

Bununla birlikte, BAE'nin darbe başarısızlığından sonra geri çekilmesi, BAE'nin Katar arabuluculuğuyla özür dileme girişimiyle tutarlı olarak Dahlan'ın sınır dışı edilmesini içeren bir anlaşma yapma denemesi olduğu söylenebilir ("Türkiye'deki başarısız", 2016).

BAE meyda'ya gelince, BAE'ne ait olan Sky News Kanalı, darbe gecesinde yalan haberler yayınlamaktan vazgeçmediğini görülür.

İstanbul'daki göstericilere uçakların ateşlenmesini gösteren videoların önünde, Sky News Kanalı'nda haber spikeri, Yazar Abdullah Zoughaib'e; bu durumun Erdoğan'ın "üzücü sonu" olup olmadığını sorduğunda Zoughaib ise darbe başarılı olsa da olmasa da Erdoğan'ın sonu olduğunu vurguladı ("Sky news", 2016).

BAE'ne tabi olan Sky News kanalı, darbe girişimin ilk saatlerde, isimlendirilmemiş bir ABD kaynağına dayanarak, Türkiye cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Almanya'da siyasi iltica talebinde bulunduğu dair sosyal medya sitelerinde acil bir haber yayınlandı. Sky News kanalı açıklama yapmadan veya özür dilemeden sayfalarından haberi sildi. Daha sonra, editöryal departman, kaynak ve haber eksikliğini böyle bir haber çıkmasına yol açtığını söyleyerek bir açıklama yaptı ("Sky news bir düşün", 2016).

10. Diğer Arap Ülkelerinin Tutumu

Bu çalışmada Türkiye'deki darbe girişimine karşı etkin rolü olan ülkeler ayrı ayrı ve detaylı bir şekilde incelendi öte yandan diğer Arap ülkeler ciddi veya temel rol oynamadığı için sadece darbe girişimini kınadığı ve darbenin başarısızlığını kutladığı için ayrı bir şekilde ele alınmadı. Lakin bu başlık altında onların tutumları kısaca anlatılacaktır; ("Darbeden Sonuna", 2016)

- Kuveyt Emiri Şeyh Sabah El-Ahmed el-Cabir es-Sabah, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a "Meşru başarı, demokratik zafer ve Türk halkının iradesi" dolayısıyla tebrik telgrafı gönderdi.
- Sudan, Türkiye'deki darbe girişimini kınadı ve Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el Beşir, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile telefon araması ile tebrik etti.
- Somali Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh Mahmud, Türkiye'deki darbe girişimini kınadı ve ülkesinin Cumhurbaşkanı Erdoğan'a verdiği desteği dile getirdi.
- Cibuti Cumhurbaşkanı Sözcüsü Necib Ali Tahir de ülkesinin Türkiye'deki darbe girişimini kınadığını belirterek, "Cumhurbaşkanımız, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türk halkına yolladığı destek mesajında ülkesinin her türlü darbeyi reddettiğinin altını çizdi" dedi.

Sonuç

Türkiye'deki başarısız darbe girişimine karşı çeşitli uluslararası tutumların, bu ülkelerin Türkiye ile süregelen ilişkilerinden açıkça etkilendiği görülmektedir. Her ülke bu ilişkilerin tarihine, ekonomik çıkarlarına, siyasi tutumlarına, dini ve ideolojik geçmişlerine dayanarak darbe ile ilgili en uygun tutumu aldılar.

Ayrıca, Arap bölgesindeki halkların ve partilerin darbeye karşı tutumları resmi sistemlerinin tutumlarını geçtiğini fark edilebilir. Bunun nedeni ise Arap Baharı'nda yaşanan olayları ve Arap halkının darbe girişiminde yaşadığı acı dolu tecrübelerdir. Bundan dolayı Arap halkı Türk halkı ve hükümetiyle olan dayanışmasını askeri darbe girişimine karşı durarak gösterdi.

Fakat bazı resmi Arap tutumlarının tamamıyla bir mutluluk hali dile getirdiğini ve darbenin başarılı olmasını dilediği söylenebilir. Dahası, bazı rejimlerin tabi olan kanalları, darbenin başarısız olma nedenlerini analiz ederek onlardan bir ders almaya çalışmışlardır. Bu, ekonominin, bilimin ve medeniyetin tüm seviyelerinde ilerleme kaydeden demokrasinin durumunu örnekleyen herhangi bir demokratik sisteme gelişmiş bir düşmanlık durumunu yansıtmaktadır.

Arap medyasına gelince, belirli ülkelerden özellikle bu amaçlar için iyi desteklenmiş bazı Arap medyaları, askeri darbe girişimini kutladı ve erken saatlerde darbe girişiminin başarısını ilan etti. Ayrıca darbecilerin adına konuşmalar da yaptı (Bshara, 2016).

Uzun darbe girişimi gecesinde bile Araplar demokrasi yanlısı destekçiler ile rakipler arasında bölünmedi ancak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın taraftarları ve muhalifleri arasında bölündüler. Bazı tutumlar kesinlikle demokrasiyi savunmak amacıyla ortaya koyulmadı, yalnız çıkarlara göre açıklanmıştı. Bir parti, diğer parti veya diğer sistem ile nasıl bir siyasi ilişki sürdürmek istediğine göre, darbe girişimine karşı tutumunu seçti. Ne yazık ki Arap ülkelerinin durumu eskiden bu yana bu şekilde devam etmektedir. Bu darbe girişiminin başarısızlığı Arap halkı için bir ümit oluşturdu. Tüm Arap halkı, Arap rejimleri ve muhalefetleri bu darbeden demokrasi ile ilgili bir ders almak gerektiğini şiddetle vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

Abdul Raheem, S. (2016). Mısır Medyası Erdoğan'la Hesaplaştı... ve Mısırlılar Demokrasi ile. Alaraby. <https://urlzs.com/jUxfm>

Abdul Razzaq, A. (2016). Suriye Devriminin Bayrakları, Türkiye Darbesinin Başarısızlığı kutlamalarını Süslüyor. Alaraby. <https://urlzs.com/zczxi>

Ali, A. (2016). Amman'daki Türkiye Büyükelçiliği Önünde Bir Dayanışma Standı. Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275388>

Ali, A. (2016). Türkiye'deki Başarısız Askeri Darbe'ye Karşı Irak'ın Tutumu. ORSAM. <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-deki-basarisiz-askeri-darbe-ye-karsi-irak-in-tutumu/>

Al-Khatib, A. (2016). Başarısız Darbe Girişimine Karşı Katar'ın Türkiye'yle Dayanışması. Alaraby. <https://urlzs.com/4kPn9>

Al-Siniora Türk Halkının Darbe Girişiminin Başarısızlığını Kutladı. (2016). An-Nahar. <https://urlzs.com/5MV88>

Al-Tallawi, A. (2016). Suudi Medya ve Türk Darbe Girişimi. Egyptian Institute for Studies. <https://urlzs.com/XX4S2>

Amman'daki Gülen Okulu Kapatıldı. (2016). Khaberni. <https://www.khaberni.com/news/170126>

Birleşik Ürdün Cephe Partisi Türkiye'deki Askeri Darbeyi Kınadı. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275309>

Bshara, A. (2016). "Biz" ve Türkiye'deki Darbe Girişimi. Arab48. <https://urlzs.com/WTuZ8>

Çocuğuna Türk Cumhurbaşkanı Adıyla bir Ürdünlü, Ürdün'de ise 18 "Erdoğan". (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275566>

Darbe Mağdurlarının Ailelerine Prens Tamim'in Emri ile "Cömert" Bağışlar (2016). Hathaalyoum. <https://urlzs.com/qE8fx>

Darbeden Sonuna Kadar Ülkelerin Pozisyonları. AlJazeera. (2016). <https://urlzs.com/7NR5s>

Dünya İlimlilik Forumu: Türkiye'deki Siyasal Sürece Saygı Duymak. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275322>

Erdoğan: 2016'da Yaşanan Darbe Girişiminden Ekonomik Saldırıya Kadar Geçen Süre Zarfında Katarlı Kardeşlerimizin Türkiye ile Olan Dayanışmasını Unutamayacağız. (2019). Lebanon24. <https://urlzs.com/Xoe9L>

Esad: Erdoğan, Darbeyi Kardeşler'in Gündemini Uygulamak için Kullandı. (2016). Ammonnews. <https://urlzs.com/fm9Fh>

FETÖ'nün Darbe Girişimine Dünyadan Tepki Yağıyor. (2016). Anadolu Ajansı. <https://urlzs.com/rMkLu>

Gazze'de Türkiye'deki Darbe Girişimin Başarısızlığına Kutlamalar. (2016). Arab48. <https://urlzs.com/FCYKY>

Ghzoul, S. (2016). Türkiye'deki Askeri Darbe Baştan Başarısızlığa. Smart News Agency. <https://urlzs.com/YC37b>

Hamad el-Thani, Gül'ün Barbedeki Tutumu Övdü. (2016). Khaberni. <https://www.khaberni.com/news/171349>

Hamas, Darbe Girişimin Başarısızlığı için Türkiye'ye Tebrik Ediyor. (2016). Alkhaleejonline. <https://urlzs.com/3YxR6>

Hameed, R. (2016). Tarablus Darbe Girişimin Başarısızlığını Kutluyor. An-Nahar. <https://urlzs.com/2x3Yr>

İrbid şehrinde Türkiye'deki Darbenin Başarısızlığının Kutlaması. (2016). Khaberni. <https://urlzs.com/cviVF>

İslam Şura Partisi, Türkiye'deki Darbe Girişimini Kınadı. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275311>

İslami Eylem Cephe Partisi, Türkiye'deki Darbe Girişimi Kınadı. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275312>

Mısır Siyasi Güçleri Türkiye'nin Başarısız Darbesi Kınadı. (2016). Alaraby. <https://urlzs.com/fXmGt>

Mısırlı bir Milletvekili Hükümete Gülen'e Siyasi Sığınma Hakkı Vermeye Çağırıldı: Türklere Eşit Muamele Etmesi. (2016). An-Nahar. <https://urlzs.com/6PXaa>

Müslüman Kardeşlerin Sözcüsü: Türkiye'deki Darbenin Başarısızlığı, Askeri Darbelerin Sona Ermesini Vurguluyor. (2016). Hathaalyoum. <https://urlzs.com/NquTJ>

Salam, Mikati, Hariri, Siniora ve Bassil Türkiye Cumhurbaşkanı "Demokrasinin Zaferi"ni Kutluyor. (2016). An-Nahar. <https://urlzs.com/Vt4pj>

Salem, L. (2016). Böylece, Suriyeli Mülteciler Türkiye'deki Başarısız Darbe Girişimini Takip Etiler. alarby. <https://urlzs.com/fxPKr>

Salem, L. (2016). Suriye Medyası Rejime Sadık.. "Tamamlanmayan Bir Mutluluk". Alarby. <https://urlzs.com/Xd2Hp>

Saqer, A. (2016). Filistinli Hizipler, Türkiye'deki Başarısız Darbe Girişimi Kınadı. Arabi21. <https://urlzs.com/7gx3B>

Sky News ve Al Arabiya, Türkiye'deki Darbe Girişimi Destekledi. (2016). Alaraby. <https://urlzs.com/HiZ1a>

Sky News.. Bir düşünüş mü? ve Kanal Cevap Verdi. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275314>

Suudi Arabistan "Türkiye'de Normalleşme Dönüş"ü Ağırladı, Mısır Güvenlik Konseyi'nde bir Bildiriyi Engelledi ve Tahran Ankara'yı destekliyor. (2016). An-Nahar. <https://urlzs.com/eehvs>

Türkiye'deki Başarısız Darbeye Yönelik Uluslararası Tutumlar. (2016). Barq. <https://urlzs.com/Frd7N>

Ürdün, Türkiye'deki Huzursuzluk Konusundaki Endişelerini Dile Getirdi. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275325>

Ve Lübnan'ın Bazı Bölgelerde Darbe Girişimine Karşı Dayanışması. (2016). Akkar An-Nahar. <https://urlzs.com/7QpLp>

Yasal Müslüman Kardeşler Türk Halkının Duruşu Büyütüyor. (2016). Ammonnews. <https://www.ammonnews.net/article/275321>